

Asia: VN/9807/2026

Lausuntopyyntö valtiovarainministeriön asetuksessa säädettävistä hyvinvointialueen taloustietojen toimittamiseen sovellettavista tietosisällöistä ja teknisistä kuvauksista koskien tilikautta 2027

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot ehdotettaviin muutoksiin

Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV) valvonta- ja tutkimustyön kannalta olennaisia raportointikokonaisuuksia ovat kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan taloudellisen toiminnan raportointikokonaisuus (HKLMY) sekä hankintalain 15 §:n mukaisten sidosyksikköjen raportointi (HTOLA). Tilikauden 2027 raportointiin esitettävät muutokset (liite 3) eivät näytä kohdistuvan näiden raportointikokonaisuuksien sisältöihin.

Tilikautta 2027 koskevassa valtiovarainministeriön asetuksessa raportoitaviin tietosisältöihin esitetään lisättäviksi ostolaskutietojen raportointikokonaisuudet (ostolaskutiedot, OTI ja ostolaskujen tuotetiedot, OTU). Myös nämä raportointikokonaisuudet ovat KKV:n tehtävien kannalta oleellisia ja KKV kommentoi niitä jäljempänä omassa kohdassaan.

KKV pitää myönteisenä, että hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuva taloudellinen toiminta (HKLMY) sekä hankintalain 15 §:n mukaisten sidosyksikköjen raportointikokonaisuus (HTOLA) ja uudet ostolaskujen raportointikokonaisuudet (OTI ja OTU) sisältyvät valtiovarainministeriön asetusluonnoksessa edellytettyihin raportointikokonaisuuksiin. Raportoituja tietoja hyödynnetään KKV:n julkisen ja yksityisen elinkeinotoiminnan tasapuolisten kilpailuedellytysten ja julkisten hankintojen valvontatehtävässä sekä KKV:n tutkimus- ja vaikutusarviointitoiminnassa.

Raportoituja tietoja voidaan hyödyntää myös laajemmin tilastointi- ja tutkimustoiminnassa sekä yhteiskunnallisen päätöksenteon tukena. Sidosyksikkötietojen raportointia voidaan pitää tarpeellisenä myös kansallisen julkisten hankintojen tietovarannon kehittämiseen ja ostolaskudatan julkistamiseen liittyvien tavoitteiden kannalta. Valtiovarainministeriön asetusluonnoksessa ja sen liitteissä esitetyt tietovaranton raportoitavat tietosisällöt ovat kuitenkin suppeampia kuin kilpailulain 30 d §:n edellyttämät ja siten hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien tilinpäätöksissä esitetyt kilpailullisen toiminnan tiedot. Tilinpäätöstietojen sekä raportoitujen tietojen yhdenmukaisuuden edistämiseksi KKV pitää tärkeänä, että raportointimallien kehittämistä jatketaan vaiheittain pidemmällä aikavälillä.

Tietovaranto ei myöskään nykyisellään mahdollista kokonaiskuvan muodostamista julkisen sektorin kilpailutilanteesta markkinoilla harjoittamasta taloudellisesta toiminnasta. Kokonaiskuvan muodostamiseksi olisi myönteistä, jos myös kuntien ja kuntayhtymien sekä hyvinvointialueiden ja -yhtymien määräysvallassa olevien yhtiöiden kilpailutilanteesta markkinoilla tapahtuvan taloudellisen toiminnan tiedot olisivat keskitetysti saatavilla. Sama tietotarve on luonnollisesti olemassa myös valtion ja sen määräysvallassa olevien yhtiöiden kilpailutilanteesta markkinoilla harjoittaman toiminnan osalta.

Kokonaiskuvan muodostaminen julkisen sektorin harjoittamasta kilpailullisesta toiminnasta edistäisi pääministeri Orpon hallitusohjelmassa esitettyä tavoitetta vahvistaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston kilpailuneutraaliteettivalvontaa sekä mahdollisuuksia valvoa julkisen sektorin kilpailua rajoittavaa toimintaa. Myös työ- ja elinkeinoministeriön julkaisussa (TEM 2025:14 Kilpailulain kilpailuneutraaliteettisääntelyn toimivuuden ja täytäntöönpanon arviointi) on tuotu esiin tarve kokonaiskuvan kattavalle tiedolle.

Myös sidosyksikköraportoinnin ja sen ohjeistuksen kehittäminen on jatkossa tärkeää, jotta raportointikokonaisuus täyttää sille asetetun tavoitteen siitä, että kaikki hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän sidosyksiköt tulevat raportoiduksi TOLT-kokonaisuudessa.

KKV:n näkemyksen mukaan on kuitenkin tarkoituksenmukaista, että sidosyksikköraportoinnin ja kilpailullisten tietojen raportoinnin kehittäminen toteutetaan vaiheittain raportoinnin tuottaman tiedon ja saatujen käyttökokemusten perusteella. KKV toimii jatkossakin mielellään yhteistyössä valtiovarainministeriön sekä muiden sidosryhmien kanssa julkisen sektorin kilpailullista toimintaa koskevan talousraportoinnin kehittämiseksi.

KKV nostaa tässä yhteydessä myös esille valtioneuvoston asetuksen hyvinvointialueen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista (729/2021), johon tulisi selvyuden vuoksi lisätä viittaus kilpailulain 30 d §:ssä säädettyihin tietoihin.

Kilpailulain 30 d §:ssä tarkoitetut tiedot on vuodesta 2022 alkaen huomioitu valtiovarainministeriön hyvinvointialueesta annetun lain 120 §:n nojalla vuosittain antamissa asetuksissa. Kilpailulain 30 d § edellyttää, että pykälässä tarkoitetut tiedot on 1.1.2020 alkaen esitettävä julkisyhteisön tilinpäätöksen liitetietoina, joten tietojen raportointia ei tulisi jättää sen varaan, että raportoinnista säädetään vuosittain erikseen valtiovarainministeriön asetuksissa.

Kilpailulain 30 d §:ssä tarkoitetut tiedot tulisi huomioida myös valtioneuvoston asetuksessa 729/2021, koska raportoitavien tietojen tarkemman määrittelyn osalta hyvinvointialuetta koskevan lain 116 §:ssä viitataan valtioneuvoston asetukseen. Lisäksi valtiovarainministeriön asetuksella annettavat tiedot koskevat ainoastaan asetuksen antamisvuotta seuraavaa tilikautta.

Näin ollen KKV ehdottaa, että valtioneuvoston asetusta 729/2021 päivitetään siten, että asetuksessa mainitaan tilinpäätöksen liitetietoina myös kilpailulain 30 d §:ssä tarkoitetut tiedot. Vastaava lisäys on tehty myös valtion talousarvioasetuksen 66 h §:n kohtaan 14 a.

Palveluluokitus HHTPP

Kommentit muutoksiin

Yleisellä tasolla KKV huomauttaa, että kaikki hyvinvointialuelain (611/2021) mukaiset rajoitetut yleisen toimialan tehtävät eivät välttämättä ole kilpailutilanteesta markkinoilla tapahtuvaa taloudellista toimintaa. Vastaavasti jotakin palveluluokituksen mukaista palvelua tai sen osaa

voitaisiin mahdollisesti tarjota myös kilpailutilanteessa markkinoilla. Tällainen palvelu tulisi raportoida kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan taloudellisen toiminnan raportointikokonaisuudessa (HKLMY). Julkisen sektorin on aina arvioitava itse, milloin se toimii samoilla markkinoilla yksityisten yritysten kanssa ja määriteltävä omasta toiminnastaan ne palvelut ja tuotteet, jotka suuntautuvat markkinoille.

Investointisuunnitelma HHIS

Yleiset kommentit muutoksiin ja aikataulumuutokseen (31.12 -> 31.5.)

-

Kommentit taulukkoon hs-t01: vastausvaihtoehtojen rajausta ja palveluryhmittely

Kommentit

-

Kommentit taulukkoon hs-t02: täydentävät tiedot ja tekstiosan erillisraportoinnista luopuminen

Kommentit

-

Kommentit taulukkoon hs-t03: pitkäaikaisten hyödykkeiden luovutukset

Kommentit

-

Ostolaskujen raportointi OTI ja OTU

Yleiset kommentit ostolaskutietojen raportointiin ja ehdotettuun aikatauluun (20.pv kuukausittain)

KKV pitää myönteisenä, että ostolaskujen raportointikokonaisuudet (OTI ja OTU) esitetään lisättäväksi raportoitaviin tietosisältöihin. Ostolaskutietojen raportoinnilla voidaan parantaa hankintojen seuranta. Kuten edellä todettiin, HKLMY - sekä HTOLA-raportointikokonaisuuksien ohella raportoitavat ostolaskutiedot ovat myös KKV:n valvonta- ja tutkimustehtävien kannalta oleellisia raportointikokonaisuuksia.

Asetuksen perustelumuistion mukaan uusien ostolaskujen raportointiin liittyvien taulukkomallien tietosisällöt liittyvät parhaillaan käynnissä olevan hankintatietovarantohankkeen valmisteluun. Näin ollen asetuksessa tarkoitettujen ostolaskujen raportointitiedot olisivat ilmeisesti jatkossa myös osa hankintatietovarantoa. Lausunnossaan hankintatietovarantoa koskevaan lakiesitykseen KKV totesi, että hankintatietovaranto mahdollistaisi Kilpailu- ja kuluttajavirastolle sen julkisten hankintojen hankintalainmukaisuuteen liittyvän valvontatoiminnan aikaisempaa paremman kohdentamisen sekä tehostaisi valvontatapauksiin liittyvää selvitystyötä virastossa. Hankintatietovaranto tulee myös merkittävästi parantamaan KKV:n mahdollisuuksia tuottaa käytännönläheistä julkisten hankintojen tehokkuutta suoraan tukevaa tietoa.

Asetuksen perustelumuistion mukaan ostolaskutietoihin liittyvä raportointi on velvoittava vain siinä tapauksessa, että hankintatietovarantolaki tulee voimaan. KKV korostaa, että ostolaskujen riittävä seuranta on välttämätöntä hankintatietovarannosta riippumatta. Kuten KKV edellä mainitussa lausunnossaan totesi, osassa julkisen sektorin organisaatioita toteutuneita ostoja ei seurata lainkaan tai niitä ei seurata järjestelmällisesti. Ilman riittävää ostolaskujen seurantaan vaarantuvat hankintojen keskeiset periaatteet, sillä kilpailutuksen voittanut toimittaja voi laskuttaa enemmän kuin mihin se on tarjouksessaan ja sopimuksessa sitoutunut, eikä hankintayksiköllä ole keinoja havaita poikkeamia.

Hankintatietovaranto (ml. raportoitavat ostolaskutiedot) tulee mahdollistamaan hankintayksiköille nykyistä paremman oma-aloitteisen hankintojen seurannan. Hankintayksiköt pystyvät jatkossa esimerkiksi havaitsemaan, kun hankintasopimukselta tehdyt ostot ylittävät merkittävästi hankintasopimuksen arvon. Myös merkittävät suorahankinnat pystytään havaitsemaan ja kilpailuttamaan ajoissa.¹

¹ <https://www.kkv.fi/ajankohtaista/lausunnot/lausunto-hallituksen-esitysluonnoksesta%20%20eduskunnalle-laiksi-hankintatietovarannosta-ja-siihen-liittyviksi-laeiksi/>

Kommentit solutasoisiin tietosisältöihin: onko tiedot toimitettavissa, mitä haasteita tiedon toimittamisessa voi olla (yksilöi solut joissa haasteita)

Kommentit

-

Henkilötiedot ja välillisen paljastumisen riski: kuinka tunnistatte ja rajaatte pois ne tiedot, joita ei tule raportoida.

Kommentit

-

Arvioi asetuksella annettavan tietosisällön toimittamisen kustannuksia (perustamiskustannukset ja vuosittaiset pysyvät kustannukset)

Kommentit

-

Karlsson Peter
Kilpailu- ja kuluttajavirasto